

Kosmogonia Tatr i Podtatrza

Wiosną 2020 roku **Fundacja Dobra Wola w partnerstwie z Tatrańskim Parkiem Narodowym** rozpoczęła realizację projektu. Wsparciem promocji medialnej zajęło się Muzeum Mitologii Słowian w Owidzu oraz Centralny Ośrodek Turystyki Górskiej PTTK.

Inicjatorką i autorką projektu jest dr Justyna Cząstka-Kłapyta - etnomuzykolożka, etnolożka i antropolożka kultury oraz przewodniczka górską, urodzona w Zakopanem i od najmłodszych lat związana z Tatrami.

Rezultaty projektu znajdują się na stronie kosmogoniatatr.dobrawola.eu i można tam zobaczyć:

- **wystawę multimedialną „Tatry – Smocza Kraina”** z 67 hasłami tematycznymi dopełnionymi fotografiami i fotomontażami m.in. Grzegorza Foly, Sławomira Szczurka. Muzyczny klimat wystawy tworzą „Medytację tatrańską” Jerzego „Jurasa” Gruszczyńskiego;
- **dwa filmy** skierowane do dzieci i młodzieży: **„Król Węży”** i **„Tajemnice Pisanej Skały”**. Oparte są one na opowieściach góralskich zawierających ślady dawnych wierzeń o najprawdopodobniej indoeuropejskiej proveniencji. W filmach dla dzieci w roli narratora i muzykanta góralskiego występuje ze swoimi dziećmi i żoną dr Piotr Kłapyta – góral babiogórski, przewodnik górski, geomorfolog, pracownik Uniwersytetu Jagiellońskiego. W postaci bohaterów wcielają się: małżeństwo przewodników górskich – Grzegorz Szarek i Hanna Mikołajczyk-Szarek, Andrzej Nucicka - gawędziarz-poeta, nauczyciel i dyrektor Szkoły Podstawowej w Rzepiskach, Agnieszka Stopka - nauczycielka rodem z Jaworek oraz dr Jerzy Gruszczyński – znany artysta zakopiański, kompozytor, poeta, muzyk, designer, a także wykładowca Podhalańskiej Państwowej Uczelni Zawodowej w Nowym Targu;
- **interdyscyplinarne wywiady i refleksje** na temat karpackiej kosmogonii prezentują naukowcy i znawcy Karpat, w tym Tatr i Podtatrza, m.in prof. Paweł Valde-Nowak (archeolog), prof. Andrzej Szyjewski (religioznawca), dr Justyna Cząstka-Kłapyta (etnomuzykolożka, etnolożka), dr hab. Stanisława Trebunia-Staszek (etnolożka), dr Katarzyna Ceklarz (etnolożka), dr Agnieszka Jurczyńska-Kłosok (językoznawczyni), dr hab. Jakub Żmizdiński (polonista) oraz Grzegorz Folta (tatarnik, znawca topografii Tatr).

Obecnie trwają jeszcze prace nad filmem popularnonaukowym ukazującym wybrane aspekty problemowe projektu, powstaje także monografia autorstwa dr Justyny Cząstki-Kłapyty.

Podjęcie tematyki tatrańskiej kosmogonii to z jednej strony wyraz towarzyszącej autorce projektu tęsknoty za dawną góralszczyzną oraz szczególnego umiłowania tego zakątka Karpat. Z drugiej zaś jest to wynik wieloletnich, wnikliwych studiów badawczych nad fenomenem najbardziej archaicznych przejawów kultury duchowej i materialnej karpackich górali, w szczególności Hucułów, a w tym przypadku górali z szeroko rozumianego Podtatrza. Projekt ma charakter nowatorski. Harmonijnie łączy problematykę etnologiczną i religioznawczą z unikatową perspektywą studiów nad dwiema niezależnymi, a jednak, jak się okazuje, dającymi się w pewnym sensie połączyć dziedzinami naukowymi - toponomastyką i etnomuzykologią. Daje podstawy do wstępnej rekonstrukcji podstawowych elementów światopoglądu religijnego dawnych mieszkańców Podtatrza ze szczególnym zwróceniem uwagi na elementy kosmogoniczne i kosmologiczne.

Autorka projektu sugeruje, że niektóre najstarsze nazwy szczytów i stawów Tatr mają genezę ludową

– pasterską i wykazują związki z przedchrześcijańskimi wierzeniami opartymi na kosmogonicznych mitach, jak np. **Wołoszyn, Morskie Oko, Żabie Stawy, Czarne i Białe Stawy, Czarne i Białe rzeki Tatr**, a także sama nazwa **Tatry**.

Projekt zapewni każdemu wnikliwą podróż w głąb historii dawnych wierzeń, do korzeni naszej kultury i religijności. Warto się przekonać, jak jeszcze niedawno człowiek żył w poczuciu wewnętrznego ładu i harmonii z otaczającym go światem: ze zwierzętami, wodą, ogniem, lasem, roślinami, skałami, ciałami niebieskimi, i jak postrzegał tajemnicę istnienia i swojego miejsca w świecie, z którym tworzył całość – świętość boskiego Kosmosu.

Projekt został dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Strona: kosmogoniatatr.dobrawola.eu

Kontakt: dobrawola.fundacja@gmail.com / 697 408 961

KOSMOGONIA TATR I PODTATRZA

W co mogli wierzyć pierwsi tubylcy pod Tatrami? Jak postrzegali świat i góry najstarsi osadnicy Podtatrza? Na te pytania odpowiada nasz projekt zorganizowany przez **Fundację Dobra Woła** w partnerstwie z **Tatrzańskim Parkiem Narodowym**, **Muzeum Mitologii Słowiańskiej** i **Centralnym Ośrodkiem Turystyki Górskiej PTTK**.

Autorką projektu jest dr Justyna Cząstka-Kłapyta. Zapraszamy na **wystawę multimedialną „Tatry – Smocza Kraina”** oraz skierowane do dzieci i młodzieży dwa filmy oparte na góralskich bajkach wierzeniowych: „**Król Węży**” i „**Tajemnice Pisanej Skały**”, a także **interdyscyplinarne wykłady i refleksje tematyczne**, m.in. prof. dr hab. Pawła Walde-Nowaka, prof. dr hab. Andrzeja Szyjewskiego, dr hab. Stanisławy Trebuni-Staszek, dr Agnieszki Jurczyńskiej-Kłosok, a także wybitnego znawcy Tatr - taternika Grzegorza Folty i innych wyjątkowych osób.

Więcej informacji na stronie: kosmogoniatatr.dobrawola.eu

Projekt został dofinansowany ze środków
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

[Zachęcamy także do wysłuchania audycji poświęconej projektowi w Radiu Kraków.](#)